

Crna Gora

DECENIJA
OBNOVE
NEZAVISNOSTI
HILJADU GODINA
DRŽAVNOSTI
2016

Da je vječna Crna Gora

MINISTARSTVO PRAVDE

Broj: 04-9479/16

Podgorica, 9. septembar 2016. godine

I Z V J E Š T A J

O PRIMJENI BILATERALNIH UGOVORA O PRAVOSUDNOJ SARADNJI

I UVOD

Crna Gora je nakon obnove državne nezavisnosti 2006. godine zaključila niz bilateralnih ugovora o pravosudnoj saradnji sa zemljama regiona: Republikom Srbijom, Bosnom i Hercegovinom, Republikom Hrvatskom i Republikom Makedonijom. Aktivnosti Crne Gore na planu jačanja bilateralne saradnje u oblasti pravosuđa nastavljene su pregovorima o zaključenju ugovora o pravosudnoj saradnji sa Republikom Kosovo¹, koji su okončani 10. maja 2016. godine.

Predmet ovog izvještaja je primjena navedenih ugovora sa zemljama Regiona² u periodu od početka primjene LURIS sistema, koji omogućuje elektronsko praćenje predmeta međunarodne pravne pomoći, a koji je stavljen u funkciju 1. januara 2015. godine.

U dijelu statistike predmeta, ovaj izvještaj sadrži i osvrt na ugovore koje Crna Gora nije potpisala, a koji se i dalje primjenjuju u odnosu na Republiku Hrvatsku i Republiku Makedoniju: Ugovor između Savezne Republike Jugoslavije i Republike Hrvatske o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima i Ugovor između Srbije i Crne Gore i Republike Makedonije o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima.

Izvještaj sadrži nalaze, zaključke i preporuke sa Regionalnog sastanka „Primjena bilateralnih ugovora o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima: neposredna saradnja sudova“ održanog 9. maja 2016. godine u Budvi, kao i Izvještaja o uzajamnoj pravnoj pomoći u Crnoj Gori, koji je pripremljen u okviru projekta IPA 2014 “Međunarodna saradnja u krivičnom pravosuđu: Tužilačka mreža Zapadnog Balkana”.

Izvještaj obuhvata period 1. januar 2015 – 30. jun 2016. godine.

II BILATERALNI UGOVORI

Između Crne Gore i zemalja okruženja na snazi su sljedeći bilateralni ugovori o pravosudnoj saradnji:

¹ Ugovor o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima, Ugovor o izručenju i Ugovor o međusobnom izvršavanju sudskih odluka u krivičnim stvarima

² Iako je Crna Gora sa Republikom Italijom potpisala i ratifikovala Dodatni bilateralni ugovor uz Evropsku konvenciju o izručenju od 13. decembra 1957. koji ima za cilj olakšavanje njene primjene i Dodatni bilateralni ugovor uz Evropsku konvenciju o uzajamnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima od 20. aprila 1959, navedeni ugovori nijesu predmet ovog izvještaja, jer je pravni osnov za saradnju sadržan u multilateralnom ugovoru, čija se primjena olakšava dodatnim bilateralnim ugovorima.

Republika Srbija: Ugovor između Crne Gore i Republike Srbije o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima³, Ugovor između Crne Gore i Republike Srbije o međusobnom izvršavanju sudskih odluka u krivičnim stvarima⁴, Ugovor između Crne Gore i Republike Srbije o izručenju⁵;

Bosna i Hercegovina: Ugovor između Crne Gore i Bosne i Hercegovine o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima⁶, Ugovor između Crne Gore i Bosne i Hercegovine o izručenju⁷, Ugovor između Crne Gore i Bosne i Hercegovine o međusobnom izvršavanju sudskih odluka u krivičnim stvarima⁸.

Republika Makedonija: Ugovor između Crne Gore i Republike Makedonije o izručenju⁹ i Ugovor između Srbije i Crne Gore i Republike Makedonije o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima iz 2004. godine, dok Ugovor između Crne Gore i Republike Makedonije o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima¹⁰ i Ugovor između Crne Gore i Republike Makedonije o međusobnom izvršavanju sudskih odluka u krivičnim stvarima¹¹ još uvijek nijesu stupili na snagu.

Republika Hrvatska: Ugovor između Crne Gore i Republike Hrvatske o izručenju¹², Ugovor između Crne Gore i Republike Hrvatske o međusobnom izvršavanju sudskih odluka u krivičnim stvarima¹³. Između Crne Gore i Republike Hrvatske na snazi je i Ugovor između Savezne Republike Jugoslavije i Republike Hrvatske o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima iz 1997. godine.

III STATISTIKA PREDMETA

Republika Srbija

Ugovor o izručenju između Crne Gore i Republike Srbije kao pravni osnov primijenjen je u 47 predmeta, Ugovor između Crne Gore i Republike Srbije o međusobnom izvršavanju sudskih odluka u krivičnim stvarima primijenjen je u 75 predmeta, a Ugovor o

³ "Službeni list Crne Gore - Međunarodni ugovori", br. 4/2009

⁴ "Službeni list Crne Gore - Međunarodni ugovori", br. 004/09

⁵ "Službeni list Crne Gore - Međunarodni ugovori", br. 4/2009

⁶ "Službeni list Crne Gore - Međunarodni ugovori", br. 15/2010

⁷ "Službeni list Crne Gore - Međunarodni ugovori", br. 15/2010

⁸ "Službeni list Crne Gore - Međunarodni ugovori", br. 15/2010

⁹ „Službeni list Crne Gore - Međunarodni ugovori", br. 9/2012

¹⁰ "Službeni list Crne Gore - Međunarodni ugovori", broj 9/2014

¹¹ "Službeni list Crne Gore - Međunarodni ugovori", br. 9/2012

¹² „Službeni list Crne Gore - Međunarodni ugovori", br. 1/2011

¹³ „Službeni list Crne Gore – Međunarodni ugovori“, br. 17/11

pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima između Crne Gore i Republike Srbije primijenjen je u 738 predmeta međunarodne pravne pomoći.

Po vrstama pravne pomoći, LURIS sistem sadrži sljedeće tabelarne podatke koji se odnose isključivo na predmete u kojima je postupanje završeno:

	Vrsta pravne pomoći	Smjer	Prosječno trajanje (dani)	Broj predmeta
Republika Srbija	Ekstradicija	Ulazni	270.00	12
	Ekstradicija	Izlazni	339.00	10
	Transfer	Ulazni	322.00	20
	Transfer	Izlazni	226.00	6
	Ustupanje/preuzimanje krivičnog gonjenja	Ulazni	276.00	29
	Ustupanje/preuzimanje krivičnog gonjenja	Izlazni	409.00	64
	Ostala međunarodna pravna pomoć - krivična	Ulazni	69.00	38
	Ostala međunarodna pravna pomoć - krivična	Izlazni	111.00	21
	Vještačenja - krivična	Izlazni	286.00	2
	Priznanje i izvršenje strane sudske odluke - krivična	Ulazni	164.00	20
	Priznanje i izvršenje strane sudske odluke - krivična	Izlazni	250.00	23
	Uručenje	Ulazni	55.00	16
	Uručenje	Izlazni	107.00	35
	Izvod iz kaznene evidencije	Ulazni	276.00	2
	Izvod iz kaznene evidencije	Izlazni	76.00	13
	Uručivanje akata	Ulazni	70.00	16
	Uručivanje akata	Izlazni	103.00	31
	Saslušanje - građanska	Izlazni	3.00	1

	Naslednička izjava	Izlazni	423.00	2
	Obavještenje o propisima	Ulazni	0.00	4
	Dostava dokumentacije/podataka	Ulazni	92.00	7
	Dostava dokumentacije/podataka	Izlazni	58.00	33
	Priznanje i izvršenje strane odluke - građanska	Ulazni	26.00	1
	Saslušanje - krivična	Ulazni	50.00	24
	Saslušanje - krivična	Izlazni	112.00	24

Bosna i Hercegovina

Ugovor između Crne Gore i Bosne i Hercegovine o izručenju kao pravni osnov primijenjen je u četiri predmeta, Ugovor između Crne Gore i Bosne i Hercegovine o međusobnom izvršavanju sudskih odluka u krivičnim stvarima u 24 predmeta, a Ugovor između Crne Gore i Bosne i Hercegovine o međusobnoj pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima u 372 predmeta međunarodne pravne pomoći.

Po vrstama pravne pomoći, LURIS sistem sadrži sljedeće tabelarne podatke koji se odnose isključivo na predmete u kojima je postupanje završeno:

	Vrsta pravne pomoći	Smjer	Prosječno trajanje (dani)	Broj predmeta
Bosna i Hercegovina	Ekstradicija	Ulazni	67.00	1
	Ekstradicija	Izlazni	32.00	2
	Transfer	Izlazni	338.00	1
	Ustupanje/preuzimanje krivičnog gonjenja	Ulazni	57.00	4
	Ustupanje/preuzimanje krivičnog gonjenja	Izlazni	353.00	18

	Ostala međunarodna pravna pomoć - krivična	Ulazni	57.00	14
	Ostala međunarodna pravna pomoć - krivična	Izlazni	104.00	7
	Priznanje i izvršenje strane sudske odluke - krivična	Ulazni	1168.00	1
	Priznanje i izvršenje strane sudske odluke - krivična	Izlazni	187.00	7
	Uručenje	Ulazni	52.00	12
	Uručenje	Izlazni	70.00	6
	Izvod iz kaznene evidencije	Ulazni	5.00	7
	Izvod iz kaznene evidencije	Izlazni	35.00	55
	Uručivanje akata	Ulazni	55.00	44
	Uručivanje akata	Izlazni	138.00	26
	Saslušanje - građanska	Izlazni	426.00	2
	Naslednička izjava	Izlazni	110.00	7
	Obavještenje o propisima	Izlazni	1.00	3
	Dostava dokumentacije/podataka	Ulazni	237.00	5
	Dostava dokumentacije/podataka	Izlazni	25.00	8
	Ostala međunarodna pravna pomoć - građanska	Ulazni	79.00	1
	Saslušanje - krivična	Ulazni	35.00	7
	Saslušanje - krivična	Izlazni	237.00	15

Republika Hrvatska

Ugovor između Crne Gore i Republike Hrvatske o izručenju kao pravni osnov primijenjen je u 9 predmeta, Ugovor između Crne Gore i Republike Hrvatske o međusobnom izvršavanju sudskih odluka u krivičnim stvarima primijenjen je u dva predmeta, a Ugovor

između Savezne Republike Jugoslavije i Republike Hrvatske u građanskim i krivičnim stvarima primijenjen je u 403 predmeta međunarodne pravne pomoći.

Po vrstama pravne pomoći, LURIS sistem sadrži sljedeće tabelarne podatke koji se odnose isključivo na predmete u kojima je postupanje završeno:

	Vrsta pravne pomoći	Smjer	Prosječno trajanje (dani)	Broj predmeta
Republika Hrvatska	Ekstradicija	Ulazni	87.00	2
	Ekstradicija	Izlazni	54.00	2
	Transfer	Izlazni	164.00	1
	Ustupanje/preuzimanje krivičnog gonjenja	Izlazni	70.00	1
	Ostala međunarodna pravna pomoć - krivična	Ulazni	42.00	7
	Ostala međunarodna pravna pomoć - krivična	Izlazni	72.00	4
	Tranzit	Ulazni	33.00	1
	Vještačenja - krivična	Izlazni	271.00	3
	Uručenje	Ulazni	116.00	7
	Uručenje	Izlazni	110.00	6
	Izvod iz kaznene evidencije	Ulazni	1.00	1
	Izvod iz kaznene evidencije	Izlazni	31.00	21
	Uručivanje akata	Ulazni	55.00	210
	Uručivanje akata	Izlazni	98.00	55
	Saslušanje - građanska	Ulazni	74.00	2
	Saslušanje - građanska	Izlazni	96.00	8
	Naslednička izjava	Izlazni	147.00	10
	Obavještenje o propisima	Ulazni	69.00	4
	Dostava	Ulazni	36.00	7

	dokumentacije/podataka			
	Dostava dokumentacije/podataka	Izlazni	86.00	15
	Saslušanje - krivična	Ulazni	42.00	2
	Saslušanje - krivična	Izlazni	86.00	1

Republika Makedonija

Ugovor između Crne Gore i Republike Makedonije o izručenju kao pravni osnov primijenjen je u tri predmeta, a Ugovor između Srbije i Crne Gore i Republike Makedonije o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima primijenjen je u 40 predmeta međunarodne pravne pomoći.

Po vrstama pravne pomoći, LURIS sistem sadrži sljedeće tabelarne podatke koji se odnose isključivo na predmete u kojima je postupanje završeno:

	Vrsta pravne pomoći	Smjer	Prosječno trajanje (dani)	Broj predmeta
Republika Makedonija	Ekstradicija	Izlazni	23.00	1
	Ustupanje/preuzimanje krivičnog gonjenja	Izlazni	203.00	1
	Ostala međunarodna pravna pomoć - krivična	Ulazni	1.00	1
	Ostala međunarodna pravna pomoć - krivična	Izlazni	186.00	1
	Priznanje i izvršenje strane sudske odluke - krivična	Ulazni	109.00	1
	Uručenje	Ulazni	63.00	5
	Uručenje	Izlazni	85.00	1
	Izvod iz kaznene evidencije	Izlazni	248.00	2
	Uručivanje akata	Ulazni	12.00	5

	Uručivanje akata	Izlazni	87.00	9
	Obavještenje o propisima	Izlazni	0.00	1
	Dostava dokumentacije/podataka	Izlazni	52.00	1
	Saslušanje - krivična	Ulazni	208.00	1
	Saslušanje - krivična	Izlazni	79.00	2

IV ANALIZA PRIMJENE BILATERALNIH UGOVORA

Dosadašnja pravosudna saradnja sa zemljama okruženja opravdava zaključenje bilateralnih ugovora, koji pružaju efikasne instrumente za pružanje uzajamne pravne pomoći. Iako u njihovoj dosadašnjoj primjeni nijesu prepoznate krupnije prepreke za efikasnu i efektivnu saradnju pravosudnih organa, bilateralni ugovori nijesu zaživjeli u punom kapacitetu.

SARADNJA CENTRALNIH ORGANA KOMUNIKACIJE

Saradnja centralnih organa komunikacije u procedurama pružanja uzajamne pravne pomoći može se ocijeniti odličnom, između ostalog i zbog komunikacije koja nije opterećena potrebom prevođenja niti prostornom udaljenošću, a dinamika odnosa dovodi do toga da praksa vrlo brzo ukazuje na eventualne teškoće koje se rješavaju kroz redovne konsultacije i stalno unaprjeđivanje pravnog okvira saradnje, a stvorena je i neformalna mreža kontakata između službenika ministarstava nadležnih za poslove pravosuđa.¹⁴

U skladu sa potrebom daljeg umrežavanja kontakata za međunarodnu pravnu pomoć¹⁵, što je bio jedan od zaključaka Regionalnog sastanka “Primjena bilateralnih ugovora o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima: neposredna saradnja sudova” (Budva, 9. maja 2016. godine), uputno je razmotriti mogućnost formiranja labave regionalne mreže po

¹⁴ Izlaganje Maje Rakić, načelnice Sektora za međunarodnu pravnu pomoć i pravosudnu saradnju s državama EU na Regionalnom sastanku “Primjena bilateralnih ugovora o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima: neposredna saradnja sudova”, Budva, 9. maja 2016. godine

¹⁵ Izlaganje Miraša Radovića, sudije Vrhovnog suda Crne Gore, na Regionalnom sastanku “Primjena bilateralnih ugovora o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima: neposredna saradnja sudova”, Budva, 9. maja 2016. godine

koju bi činile kontakt osobe za saradnju sa Evropskom pravosudnom mrežom u ministarstvima pravde zemalja regiona.

Kao prvi korak u tom pravcu, potrebno je u Ministarstvu pravde odrediti 24/7 kontakt osobu za međunarodnu pravnu pomoć, posebno imajući u vidu da neposredna saradnja pravosudnih organa još uvijek nije zaživjela u punoći mogućnosti koje pružaju bilateralni ugovori.¹⁶

NEPOSREDNA SARADNJA PRAVOSUDNIH ORGANA¹⁷

Neposredna saradnja pravosudnih organa predviđena je ugovorima o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima sa Republikom Srbijom i Bosnom i Hercegovinom. Sa Republikom Srbijom, neposredna saradnja je predviđena za tzv. opšte vidove pravne pomoći (uručivanje i dostavljanje određenih akata, dokumenata i obavještenja, kao i izvođenje određenih procesnih radnji), dok je sa Bosnom i Hercegovinom predviđeno da pravosudni organi mogu komunicirati neposredno, izuzetno, u upravnim stvarima predviđenim Ugovorom, kao i kod dostavljanja poziva za ostavinsku raspravu ili uzimanje nasljedničke izjave u ostavinskom postupku, koju mogućnost crnogorski sudovi ne koriste.

Pitanje komunikacije zavisi od vrste pravne pomoći, a kod nekih vrsta pravne pomoći neposredna komunikacija nije primjerena.¹⁸ Riječ je o nedostatku koji nije problem samo crnogorskih, već svih organa nadležnih za pravosudnu saradnju u zemljama regiona¹⁹. U mnogo slučajeva, pravosudni organi upućuju zamolnice posredstvom centralnog organa komunikacije ili preko tog organa odgovaraju na neposredno dostavljene zamolnice.²⁰ U nekim predmetima sudska pismena se dostavljaju bez sačinjenih zamolnica ili bez prateće dokumentacije, neovjerena i nepotpisana pismena. Drugi nedostatak je nepravilno korišćenje mogućnosti neposredne komunikacije, koja se na primjeru saradnje sa Republikom Srbijom (sa kojom se znatno smanjuje broj zamolnica upućenih preko centralnih organa) ogleda u tome da se zamolnice koje se odnose na dostavljanje podataka o prebivalištima direktno

¹⁶ Izvještaj o uzajamnoj pravnoj pomoći u Crnoj Gori, koji je pripremljen u okviru projekta IPA 2014 “Međunarodna saradnja u krivičnom pravosuđu: Tužilačka mreža Zapadnog Balkana”, str. 28

¹⁷ Pravni osnov za neposrednu komunikaciju sadržan je i u Drugom dodatnom protokolu uz Evropsku konvenciju o međusobnom pružanju pravne pomoći u krivičnim stvarima, sa državama koje su potpisnice

¹⁸ Izlaganje Snežane Maraš, načelnice Direkcije za međunarodnu pravnu pomoć Direktorata za međunarodnu pravnu saradnju i evropske integracije Ministarstva pravde Crne Gore na Regionalnom sastanku “Primjena bilateralnih ugovora o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima: neposredna saradnja sudova”, Budva, 9. maja 2016. godine

¹⁹ Izvještaj o uzajamnoj pravnoj pomoći u Crnoj Gori, koji je pripremljen u okviru projekta IPA 2014 “Međunarodna saradnja u krivičnom pravosuđu: Tužilačka mreža Zapadnog Balkana”, str. 17

²⁰ Ibid, str. 30

upućuju MUP Republike Srbije, ali Ugovor ne predviđa takvu vrstu komunikacije, već komunikaciju sa sudovima u Srbiji, koji su nadležni za pružanje pravne pomoći. Takođe, u praksi je zabilježeno i slanje sudskih pismena poštanskim pošiljkama strankama u drugim državama, što je problematično.

U narednom periodu potrebno je razmotriti izmjene i dopune bilateralnih ugovora, imajući u vidu da su ovi ugovori u dijelu kojim je regulisana neposredna saradnja nedorečeni ili tu saradnju ograničavaju samo na tzv. opštu pravnu pomoć. Ugovore je takođe potrebno proširiti i u smislu obezbjeđivanja izvršenja novčane kazne, ali i alternativnih sankcija.²¹

SARADNJA CRNOGORSKIH ORGANA

Kao jedan od problema u neposrednoj komunikaciji pravosudnih organa, prepoznato je i to da pravosudni organi ne dostavljaju kopije neposredno upućenih zamolnica centralnom organu komunikacije. Zamolnice nekada nijesu propisno sačinjene, tj. ne sadrže sve elemente koji su standard i predviđeni zakonom i ugovorima, a koji su nužni za kvalitetno i efektivno postupanje.²² Zbog toga nije moguće pratiti kvalitet zamolnica od strane Ministarstva pravde, koje treba da bude „ekspertski centar koji će pružati više ekspertsku nego logističku podršku“.²³ Saradnja između pravosudnih organa i Ministarstva pravde treba da bude intenzivirana i u smislu korišćenja ekspertize Ministarstva pravde, posebno u slučajevima prekograničnog kriminala.²⁴

Bolja komunikacija između pravosuđa i Ministarstva pravde može smanjiti preklapanja između organa i doprinijeti skraćivanju postupaka međunarodne pravne pomoći.²⁵ U tom cilju, potrebno je pripremiti novi Priručnik o međunarodnoj pravnoj pomoći, koji će sadržati smjernice nadležnim pravosudnim organima i nosiocima pravosudnih funkcija u skladu sa njihovim dnevnim potrebama u procedurama međunarodne pravne pomoći.²⁶

²¹ Izlaganje Miraša Radovića, sudije Vrhovnog suda Crne Gore, na Regionalnom sastanku “Primjena bilateralnih ugovora o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima: neposredna saradnja sudova”, Budva, 9. maja 2016. godine

²² Izlaganje Miroslava Bašovića, sudije za istragu Višeg suda u Podgorici na Regionalnom sastanku “Primjena bilateralnih ugovora o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima: neposredna saradnja sudova”, Budva, 9. maja 2016. godine

²³ Izvještaj o uzajamnoj pravnoj pomoći u Crnoj Gori, koji je pripremljen u okviru projekta IPA 2014 “Međunarodna saradnja u krivičnom pravosuđu: Tužilačka mreža Zapadnog Balkana”, str. 27

²⁴ Ibid, str. 14

²⁵ Ibid, str. 18

²⁶ Ibid, str. 27

KAPACITETI CRNOGORSKIH ORGANA

I pored značajnog broja obuka organizovanih od strane Ministarstva pravde i Centra za edukaciju nosilaca pravosudne funkcije/Centra za obuku u sudstvu i tužilaštvu u posljednje dvije godine, u skladu sa planom edukacije donesenim 2013. godine²⁷, a uz podršku inostranih donatora, postoji potreba daljeg unaprjeđenja znanja i vještina na planu međunarodne pravne pomoći²⁸, posebno kada je riječ o bilateralnim ugovorima sa zemljama okruženja, u cilju otklanjanja prepoznatih nedostataka u dijelu neposredne komunikacije pravosudnih organa.

To se može postići organizovanjem posebnih seminara o bilateralnim ugovorima za sudije i tužioce, u saradnji Ministarstva pravde i Centra za obuku u sudstvu i tužilaštvu, koji će biti dio sistematskog pristupa edukaciji pravosudnog kadra o bilateralnoj pravosudnoj saradnji. S obzirom na to da su notari i javni izvršitelji preuzeli dio nadležnosti sudova i da se u pojedinim predmetima pojavljuju kao podnosioci zamolnica, nameće se potreba njihovog uključivanja u sistem edukacije.

Takođe, prepoznata je i potreba daljeg jačanja kapaciteta Ministarstva pravde kao centralnog organa komunikacije, u smislu zapošljavanja novih službenika u Direkciji za međunarodnu pravnu pomoć, kao i unaprjeđenjem znanja i vještina postojećeg kadra.

V ZAKLJUČCI

- Pravosudna saradnja u Regionu u konstantnom razvoju, ali postoji dosta prostora za njeno unaprjeđenje;
- Postoji potreba za unaprjeđenjem neposredne saradnje pravosudnih organa, koja u dosadašnjoj primjeni bilateralnih ugovora nije korišćena u zadovoljavajućoj mjeri;
- Potrebno je razmotriti izmjene i dopune bilateralnih ugovora, imajući u vidu da su ovi ugovori u dijelu kojim je regulisana neposredna saradnja nedorečeni ili tu saradnju ograničavaju samo na tzv. opštu pravnu pomoć; ugovore je takođe potrebno proširiti i u smislu obezbjeđivanja izvršenja novčane kazne, ali i alternativnih sankcija;

²⁷ Izvještaj o uzajamnoj pravnoj pomoći u Crnoj Gori, koji je pripremljen u okviru projekta IPA 2014 "Međunarodna saradnja u krivičnom pravosuđu: Tužilačka mreža Zapadnog Balkana", str 29

²⁸ Ibid, str 30.

- Potrebno je da pravosudni organi prilikom neposredne saradnje dostavljaju kopije zamolnica centralnom organu komunikacije – Ministarstvu pravde, u vidovima pravne pomoći u kojima je to obavezno;
- Potrebna je tješnja saradnja pravosudnih organa sa Ministarstvom pravde, ne samo kao sa logističkom podrškom, već i kao ekspertskim centrom, u smislu konsultovanja u procedurama međunarodne pravne pomoći;
- Potrebno je unaprijediti edukaciju u pravosuđu o međunarodnoj pravnoj pomoći, organizovanjem posebnih seminara u saradnji Ministarstva pravde i Centra za obuku u sudstvu i tužilaštvu o primjeni bilateralnih ugovora;
- Potrebno je povećati broj službenika u Direkciji za međunarodnu pravnu pomoć Direktorata za međunarodnu pravnu saradnju i evropske integracije u Ministarstvu pravde;
- Potrebno je dalje jačati kapacitete postojećeg kadra Ministarstva pravde za primjenu bilateralnih ugovora o pravosudnoj saradnji;
- Potrebno je u Ministarstvu pravde odrediti 24/7 tačku za predmete međunarodne pravne pomoći;
- Potrebno je inicirati formiranje regionalne mreže kontakt osoba za pružanje međunarodne pravne pomoći, uz prethodne konsultacije sa Evropskom pravosudnom mrežom.